

EMU:S INSTITUTIONER

Ekonomiska och monetära unionens institutioner bär huvudansvaret för att besluta om den europeiska penningpolitiken, för bestämmelser som rör euroutgivningen och för prisstabiliteten i EU. Institutionerna är ECB, ECBS, Ekonomiska och finansiella kommittén, Eurogruppen samt rådet (ekonomiska och finansiella frågor) (Ekofin).

RÄTTSLIG GRUND

- Artiklarna 119–144, 219 och 282–284 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).
- Protokoll som fogats till fördraget om Europeiska unionen: protokoll nr 4 om stadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken och protokoll nr 14 om Eurogruppen.

MÅL

De huvudsakliga målen ([2.6.1](#)) för Ekonomiska och monetära unionens (EMU) institutioner är att

- se till att den inre marknaden fullbordas på bästa möjliga sätt genom att undanröja växelkursfluktuationer och transaktionskostnader vid valutatransaktioner samt kostnader för kurssäkring,
- se till att det blir möjligt att göra jämförelser av kostnader och priser i unionen, för att hjälpa konsumenterna, stimulera handeln inom unionen och underlätta företagens verksamhet,
- förstärka Europas monetära stabilitet och finansiella styrka, genom att
 - slutgiltigt utesluta alla möjligheter till spekulation mellan unionens valutor,
 - med den monetära unionens ekonomiska styrka garantera att den nya valutan i princip blir osårbar för internationell spekulation, och
 - skapa förutsättningar för euron att bli en viktig reserv- och betalningsvaluta.

RESULTAT

- A.** Institutioner under den första fasen av EMU (1 juli 1990–31 december 1993)
Inga monetära institutioner inrättades under EMU:s första fas.

B. Institutioner under den andra fasen av EMU (1 januari 1994–31 december 1998)

1. Europeiska monetära institutet (EMI)

EMI inrättades i början av EMU:s andra fas, i enlighet med artikel 117 i EG-fördraget, och tog över uppgifterna från centralbankschefskommittén och Europeiska fonden för monetärt samarbete. Institutet hade inget att säga till om när det gällde penningpolitiken, vilken förblev de nationella myndigheternas ansvar. Inför genomförandet av den andra fasen var en av EMI:s främsta uppgifter att stärka samarbetet mellan de nationella centralbankerna och samordningen av medlemsstaternas penningpolitik för att uppnå prisstabilitet. I enlighet med artikel 123.2 i EG-fördraget upphörde EMI i och med upprättandet av ECB (1 juni 1998), för vilken det hade berett vägen.

2. Monetära kommittén

Denna bestod av ledamöter som utsetts i lika stort antal av kommissionen och medlemsstaterna. Monetära kommittén inrättades för att samordna medlemsstaternas politik i den utsträckning som behövdes för den inre marknadens funktion (artikel 114 i EG-fördraget) och hade en rådgivande roll. Monetära kommittén upplöstes vid inledningen av den tredje fasen och ersattes av Ekonomiska och finansiella kommittén (artikel 134 i EUF-fördraget).

C. Institutionerna under den tredje fasen av EMU (från och med den 1 januari 1999)

1. Europeiska centralbanken (ECB) ([1.3.11](#))

a. Organisation

ECB inrättades den 1 juni 1998 och har sitt säte i Frankfurt am Main. ECB styrs av två organ som är oberoende av unionens institutioner och nationella myndigheter, ECB-rådet och direktionen, samt i vissa angelägenheter det allmänna rådet, som inte självt är ett av ECBS:s beslutande organ. Lissabonfördraget innebar att ECB blev en EU-institution (artikel 13.1 i EU-fördraget, artiklarna 282–284 i EUF-fördraget). Dessförinnan hade ECB ingen status enligt bestämmelserna i EG-fördraget, även om banken ändå var en juridisk person.

i. ECB-rådet

Rådet består av ledamöterna av ECB:s direktion och cheferna för de nationella centralbankerna i de länder som har infört euron (artikel 283 i EUF-fördraget och artikel 10.1 i stadgan). Som det främsta beslutsfattande organet antar ECB-rådet riktlinjer och fattar de beslut som krävs för att ECBS ska kunna genomföra sina uppgifter, det formulerar unionens penningpolitik, inklusive, när så krävs, beslut rörande monetära delmål, styrräntor och ECBS:s reserver samt fastställer de riktlinjer som behövs för genomförandet (artikel 12 i stadgan). Enligt Lissabonfördraget ska ledamöterna i ECB:s direktion utses av Europeiska rådet, som ska besluta med kvalificerad majoritet (artikel 283 i EUF-fördraget).

ii. ECB:s direktion

Direktionen består av en ordförande, en vice ordförande och fyra andra ledamöter, alla utsedda genom en gemensam överenskommelse bland euroområdet stats- eller regeringschefer för en period på åtta år som inte kan förlängas (artikel 283 i

EUF-fördraget). Dess uppgift är att genomföra penningpolitiken, och således ge de nationella centralbankerna de instruktioner som krävs. Direktionen har också ansvar för förberedelserna av ECB-rådets sammanträden och för centralbankens löpande arbete (artiklarna 11 och 12 i stadgan).

iii. ECB:s allmänna råd

Det allmänna rådet (artikel 44 i stadgan) består av ECB:s ordförande och vice ordförande samt cheferna för de nationella centralbankerna i EU:s samtliga medlemsstater, oavsett om de har infört euron eller inte. Rådet medverkar till insamlingen av statistisk information, samordnar penningpolitiken i de medlemsstater som inte har infört euron och kontrollerar hur Europeiska växelkursmekanismen fungerar.

b. Funktion

Även om både ECB och de nationella centralbankerna får ge ut sedlar i euroområdet är det bara ECB som får ge tillstånd till sedelutgivning. Medlemsstaterna får ge ut mynt efter ECB:s godkännande av upplagens volym (artikel 128 i EUF-fördraget). ECB fattar de beslut som behövs för att fullgöra de uppgifter som har anförtrotts ECBS i dess stadga och genom fördraget (artikel 132 EUF-fördraget). Med stöd från de nationella centralbankerna ska ECB samla in nödvändig statistisk information, antingen från de behöriga nationella myndigheterna eller från ekonomiska aktörer (artikel 5 i stadgan). Banken ska rådfrågas rörande varje förslag till EU-rättsakt inom sitt behörighetsområde och, på begäran av nationella myndigheter, rörande varje förslag till rättsregler (artikel 127.4 i EUF-fördraget). Den ansvarar för att det transeuropeiska automatiserade systemet för bruttoavveckling av expressbetalningar i realtid (Target2) fungerar väl. Target2 är ett betalningssystem i euro som kopplar ihop de nationella betalningssystemen och ECB:s betalningsmekanism. ECB förbereder integreringen av centralbankerna i ECBS i de medlemsstater som ansluter sig till euroområdet.

ECB får utföra särskilda uppgifter i samband med tillsynen över kreditinstitut och andra finansinstitut (artikel 127.6 i EUF-fördraget och artikel 25.2 i stadgan). ECB har tilldelats ytterligare uppgifter inom ramen för den gemensamma tillsynsmekanismen (SSM) när det gäller den direkta tillsynen över betydande banker i euroområdet och i andra deltagande medlemsstater. Medlemsstaternas myndigheter fortsätter att utöva tillsyn över mindre betydande banker i samarbete med ECB. Gränsöverskridande samarbete mellan tillsynsmyndigheter i unionen säkerställs av de tre europeiska tillsynsmyndigheterna (ESA-myndigheterna): Europeiska bankmyndigheten (EBA), Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esma) och Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten (Eiopa). Detta tillsynssystem kompletteras av den nya institutionen för makrotillsyn, Europeiska systemrisknämnden (ESRB).

2. Europeiska centralbankssystemet (ECBS) och eurosystemet

a. Organisation

ECBS består av ECB och de nationella centralbankerna i EU:s samtliga medlemsstater (artikel 282.1 i EUF-fördraget och artikel 1 i stadgan). Det styrs av samma

beslutsfattande organ som ECB (artikel 282.2 i EUF-fördraget). Eurosystemet omfattar endast ECB och de nationella centralbankerna inom euroområdet.

b. Funktion

ECBS:s huvudsakliga uppgift är att upprätthålla prisstabilitet (artikel 127.1 och 282.2 i EUF-fördraget, artikel 2 i stadgan). Utan att åsidosätta detta mål ska ECBS stödja den allmänna ekonomiska politik som bidrar till att uppnå unionens mål. Detta uppdrag genomförs via följande åtgärder (artikel 127.2 i EUF-fördraget och artikel 3 i stadgan):

- att utforma och genomföra unionens monetära politik,
- att genomföra valutatransaktioner enligt bestämmelserna i artikel 219 i EUF-fördraget,
- att inneha och förvalta medlemsstaternas officiella valutareserver,
- att främja väl fungerande betalningssystem, och
- att bidra till att de behöriga myndigheterna på ett effektivt sätt kan genomföra sin politik när det gäller tillsyn över kreditinstitut och det finansiella systemets stabilitet (artikel 127.5 i EUF-fördraget och artikel 3.3 i stadgan).

3. Ekonomiska och finansiella kommittén

Denna kommitté som består av endast sex ledamöter, av vilka en tredjedel utses av medlemsstaterna, en tredjedel av kommissionen och en tredjedel av ECB (artikel 134.2 i EUF-fördraget), har samma uppgifter som Monetära kommittén, vilken den ersatte den 1 januari 1999, med ett viktigt undantag: Att informera kommissionen och rådet om utvecklingen av det monetära läget är numera ECB:s ansvar.

4. Rådet för ekonomiska och finansiella frågor (Ekofin)

Ekofin samlar finansministrarna i alla EU:s medlemsstater och är det beslutsfattande organet på EU-nivå. Efter att ha hört ECB och med beaktande av prisstabilitetsmålet fattar Ekofin beslut om växelkurspolitiken gentemot valutor utanför EU.

5. Eurogruppen

Gruppen av ekonomi- och finansministrar inom euroområdet, som ursprungligen kallades Euro-11, bytte 1997 namn till Eurogruppen. Detta rådgivande och informella organ träffas regelbundet för att diskutera hur euroområdet och EMU ska fungera på ett smidigt sätt. Kommissionen och, när det behövs, ECB bjuds in till dessa sammanträden (artikel 1 i protokoll 14 om Eurogruppen). Vid det informella Ekofinmötet i Scheveningen den 10 september 2004 valdes Luxemburgs statsminister och finansminister Jean-Claude Juncker till ordförande för Eurogruppen. Han blev således Eurogruppens förste valde och ständige ordförande för perioden som inleddes den 1 januari 2005. Eurogruppens roll stärktes genom Lissabonfördraget i syfte att öka samordningen i euroområdet. För första gången förekommer beteckningen "Eurogruppen" i detta fördrag (artikel 137 i EUF-fördraget). Bland de formella nyheterna märks att Eurogruppens ordförande väljs för två och ett halvt år av en majoritet av ministrarna från de medlemsstater som har euron som valuta (artikel 2 i protokoll 14 om Eurogruppen).

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

A. Lagstiftande roll

1. Europaparlamentet ska tillsammans med rådet i det ordinarie lagstiftningsförfarandet

- anta närmare bestämmelser om det multilaterala övervakningsförfarandet (artikel 121.6 i EUF-fördraget),
- ändra vissa artiklar i ECB:s stadga (artikel 129.3 EUF-fördraget), och
- föreskriva nödvändiga åtgärder när det gäller användningen av euron som gemensam valuta (artikel 133 i EUF-fördraget).

2. Europaparlamentet ska höras om följande frågor:

- Arrangemang i samband med medlemsstaternas införande av euromynt (artikel 128.2 i EUF-fördraget).
- Överenskommelser om växelkurserna mellan euron och valutor i länder utanför EU (artikel 219.1 i EUF-fördraget).
- Vilka länder som uppfyller kriterierna för att införa den gemensamma valutan 1999 och vid senare tillfällen.
- Utnämningen av ordförande, vice ordförande och övriga ledamöter av ECB:s direktion (artikel 283.2 och artikel 11.2 i ECB:s stadga).
- Alla förändringar av omröstningsbestämmelserna i ECB-rådet (artikel 10.2 i ECBS:s och ECB:s stadga).
- Lagstiftning om genomförandet av förfarandet vid alltför stora underskott enligt stabilitets- och tillväxtpakten.
- Alla förändringar av ECB:s befogenheter att utöva tillsyn över kreditinstitut och andra finansinstitut (artikel 127.6 i EUF-fördraget).
- Ändringar av vissa artiklar i ECB:s stadga (artikel 129.4 i EUF-fördraget).

3. Europaparlamentet ska underrättas om de närmare bestämmelserna om sammansättningen av Ekonomiska och finansiella kommittén (artikel 134.3 i EUF-fördraget).

B. Övervakande roll

1. Enligt EUF-fördraget

ECB ska till Europaparlamentet, rådet och kommissionen samt till Europeiska rådet överlämna en årsrapport om verksamheten inom ECBS och om penningpolitiken under både det föregående och det innevarande året. ECB:s ordförande ska lägga fram denna rapport för rådet och Europaparlamentet, som kan hålla en allmän debatt på grundval av rapporten (artikel 284.3 i EUF-fördraget och artikel 15.3 i ECB:s stadga). ECB:s ordförande och övriga direktionsledamöter kan på begäran av Europaparlamentet eller på eget initiativ höras av parlamentets behöriga utskott (artikel 284.3 andra stycket).

2. Europaparlamentets initiativ

Europaparlamentet har krävt att den omfattande behörighet som ECB har enligt fördraget – det vill säga frihet att bestämma den monetära politiken – ska balanseras genom demokratiskt ansvar (resolution av den 18 juni 1996). Därför har parlamentet inrättat den monetära dialogen. ECB:s ordförande eller en annan ledamot i direktionen ska minst en gång i kvartalet komma till parlamentets utskott för ekonomi och valutafrågor för att svara på frågor om de ekonomiska framtidsutsikterna och motivera den förda monetära politiken i euroområdet. Vidare tar parlamentet regelbundet ställning till ECB:s årsrapport i ett initiativbetänkande. År 2013 ingick parlamentet och ECB ett interinstitutionellt avtal om demokratisk ansvarsskyldighet och tillsyn över de uppgifter som ECB tilldelats inom ramen för den gemensamma tillsynsmekanismen (SSM).

Dirk Verbeke / Dražen Rakić
05/2019

